

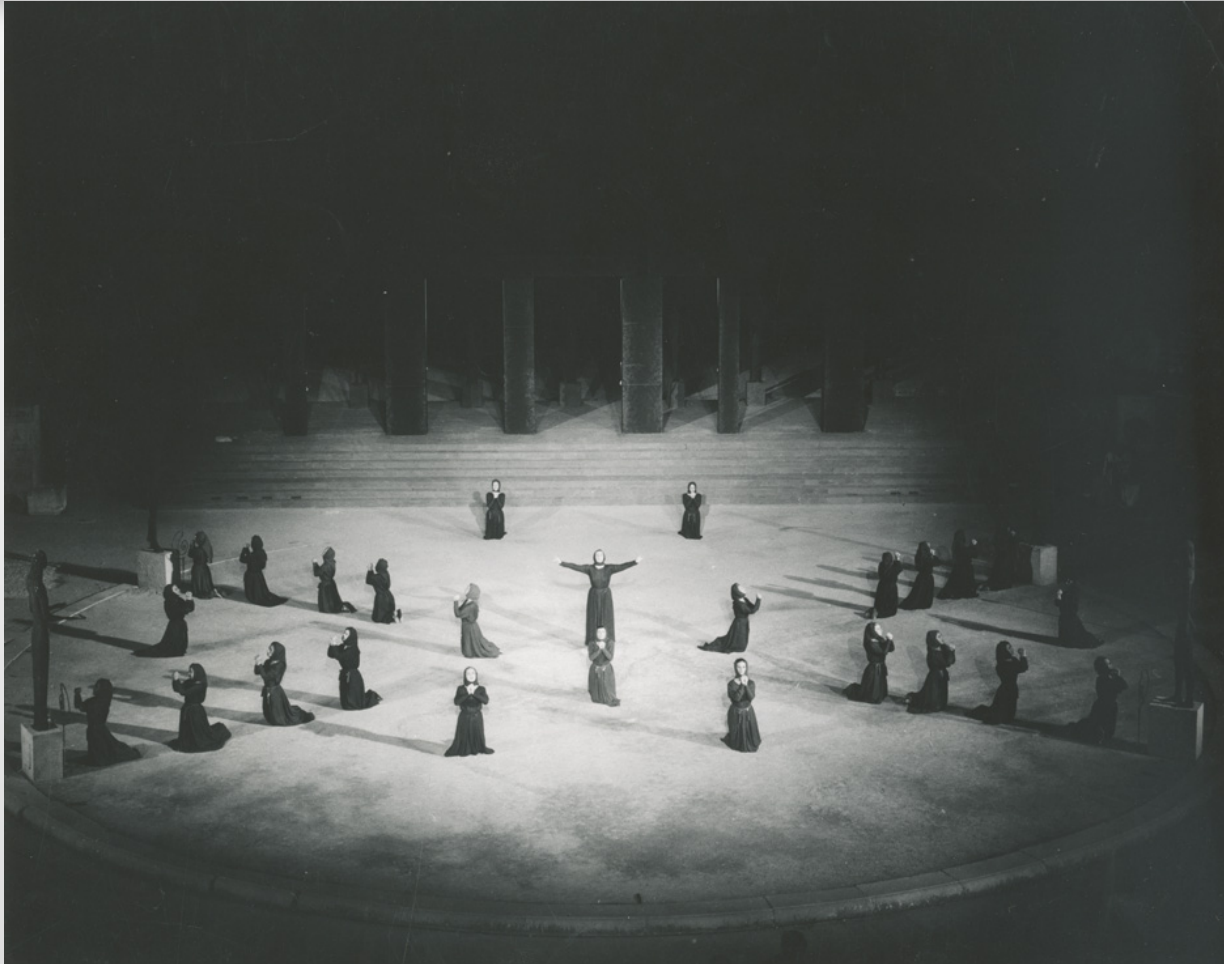
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Ενότητα 3: ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑΣ Α΄
Αισχύλος (68Θ200)

Επτά επί Θήβας: Πόλεμος μεταξύ «αδελφών-εχθρών»

Αικατερίνη (Καίτη) Διαμαντάκου
Φιλοσοφική Σχολή
Τμήμα Θεατρικών Σπουδών

ΕΠΤΑ ΕΠΙ ΘΗΒΑΣ

Εικόνα 1: «Εθνικό Θέατρο», 1968. Σκηνοθεσία: Αλέξης Σολομός

Η ταυτότητα της τραγωδίας Ι

- ✓ Τίτλος: *Επτά επί Θήβας* (ζήτημα γνησιότητας)
- ✓ Έτος παράστασης: 467 π.Χ. (αρχοντεία Θεαγένη)
- ✓ Πρώτο βραβείο (Αριστίας, Πολυφράσμων)
- ✓ Πρότυπα: *Οιδιπόδεια* (6.600 στ.) *Θηβαῖς* (7.000 στ.), *Επίγονοι* (7.000 στ.), Φρόνιχος, ομηρικά έπη, Ησίοδος, Πίνδαρος, Στησίχορος, κ.ά. (30 περίπου τίτλοι τραγωδιών με θέμα από το θηβαϊκό μυθικό κύκλο)

Υπόθεσις

- ▣ *ἐπιγέγραπται δὲ Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας διὰ τὸ ἑπτὰ στρατηγοὺς φυλάσσειν τὰς πύλας τῶν Θηβαίων.*

Η ταυτότητα της τραγωδίας II

- ✓ Τετραλογία: *Λάιος, Οιδίπους, Επτά επί Θήβας, Σφινξ* -
Ενιαίος θεματικός άξονας
- ✓ Το ζήτημα της αυθεντικότητας του τελευταίου μέρους: 1004
ή 1084 στίχοι ;
- ✓ Δραματικά πρόσωπα: ΕΤΕΟΚΛΗΣ – ΑΓΓΕΛΟΣ – ΧΟΡΟΣ
ΠΑΡΘΕΝΩΝ – [ΚΗΡΥΞ – ΑΝΤΙΓΟΝΗ – ΙΣΜΗΝΗ]

Η ταυτότητα της τραγωδίας III

- Δραματικός χρόνος: Η στιγμή της πολιορκίας και της επίθεσης εναντίον της Θήβας από τους Αργείους
- Επί σκηνής παριστάμενος, μιμητικός χρόνος: Η επίθεση των Αργείων, η παράταξη των Αργείων στρατηγών και η αντι-παράταξη των Θηβαίων στρατηγών, η μάχη στις επτά πύλες και η αλληλοκτονία των δύο αδελφών [η κήρυξη της απαγόρευσης ταφής του Πολυνείκη και η άρνηση της Αντιγόνης]
- Προδραματικός, αφηγηματικός χρόνος: Κατάρα Πέλοπα στον Λάιο – **Δελφικός χρησμός στον Λάιο** – Δελφικός χρησμός στον Οιδίποδα – Δεύτερος δελφικός χρησμός στον Λάιο – **Κατάρα Οιδίποδα** στους γιους του

Η ταυτότητα της τραγωδίας IV

- ✓ Δραματικός χώρος: Η πολιορκούμενη επτάπυλη Θήβα
- ✓ Επί σκηνής παριστάμενος, μιμητικός χώρος: Κοινοβωμία στην Ακρόπολη της Θήβας
- ✓ Αφηγηματικός, εξω-σκηνικός χώρος: Το στρατόπεδο των Θηβαίων – Το στρατόπεδο του εχθρού – Οι επτά πύλες της στρατιωτικής σύγκρουσης και μάλιστα η εβδόμη

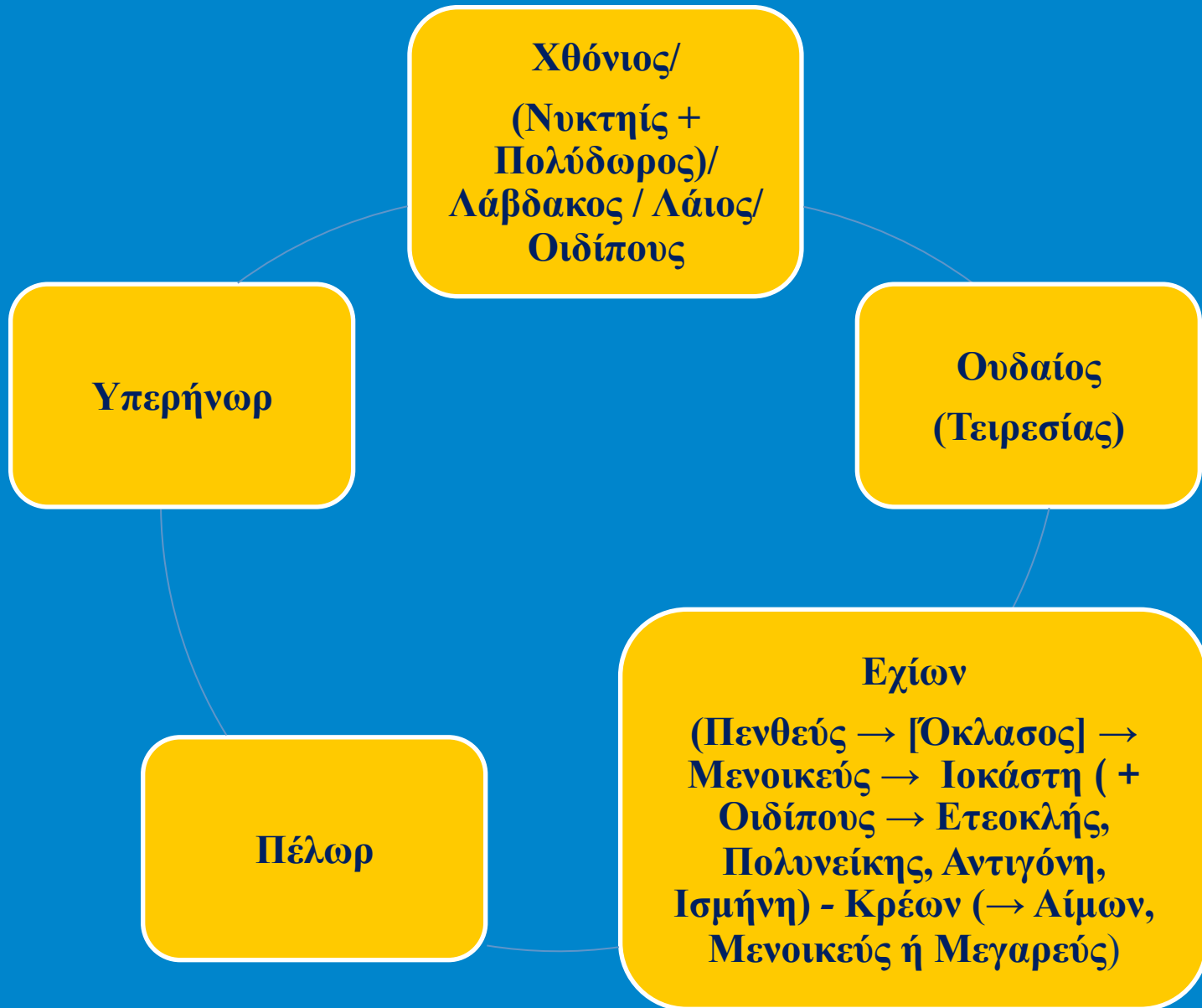
Η ταυτότητα της τραγωδίας V

- ✓ **Κειμενική, σκηνική και επικοινωνιακή επικυριαρχία του Χορού (523 στ./1004 ή 1084 στ.)**
- ✓ **Μεταξύ των εξατομικευμένων δραματικών προσώπων: Κειμενική, σκηνική και δραματική υπεροχή του Ετεοκλή (268 στίχοι, σκηνικά παρών εξ αρχής μέχρι το τέλος του Β' Επεισοδίου, αντιμέτωπος με τον Χορό και τον Άγγελο) έναντι του Αγγέλου (197 στίχοι)**
- ✓ **Ξέρξης (*Πέρσαι*) και Ετεοκλής (*Επτά επί Θήβας*)**
- ✓ **Ανάγκη δύο υποκριτών**

Θηβαϊκός μυθικός κύκλος

Οι επιβιώσαντες ΣΠΑΡΤΟΙ

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟ ΜΕΡΟΣ (στ.1-77) ΕΤΕΟΚΛΗΣ- ΑΓΓΕΛΟΣ

➤ Τριμερής άρθρωση:

A. «Μονολογικός» (με επί σκηνης ακροατήριο μια ομάδα βωβών πολεμιστών) πρόλογος Ετεοκλή (στ. 1-38)

❖ **(Αυτο) παρουσίαση του Ετεοκλή: ο αφοσιωμένος βασιλιάς – κυβερνήτης του πλοίου της πόλης (στ. 1-9)**

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟ ΜΕΡΟΣ (στ. 1-77) ΕΤΕΟΚΛΗΣ - ΑΓΓΕΛΟΣ

B. Διάλογος Αγγέλου Κατασκόπου - Ετεοκλή (στ. 39-68)

- ❖ **Νοερή μεταφορά στο στρατόπεδο του εχθρού και στην επικείμενη στρατιωτική αναμέτρηση.**
- ❖ **Η «κλήρωση» των επτά στρατηγών του αργειακού στρατού (στ. 55) και η προτροπή για «τοποθέτηση» («τάγευσαι» < τάσσω, στ. 58) των επτά στρατηγών του θηβαϊκού στρατού από τον Ετεοκλή.**

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟ ΜΕΡΟΣ (στ. 1-77) ΕΤΕΟΚΛΗΣ - ΑΓΓΕΛΟΣ

- **Γ. Ετεοκλής (στ. 69-77)**
- ❖ Μονολογική προσευχή του Ετεοκλή στους προστάτες θεούς, αλλά και στη «μεγασθενή» πατρογονική «ἀρά» και «Ερινύα»
- ❖ Εισαγωγή των δύο όψεων του Ετεοκλή: Ο ατρόμητος ηγέτης / ο καταραμένος γιος

ΠΑΡΟΔΟΣ: στ. 78-180

ΧΟΡΟΣ ΘΗΒΑΙΩΝ (ΠΑΡΘΕΝΩΝ) ΓΥΝΑΙΚΩΝ

- Εικόνα ξέφρενου πανικού, που υπηρετείται και μετρικά: χρήση δοχμίων (X - - U -) αντί αναπαίστων (UU -)
- Σκηνική ενεργοποίηση της κοινοβωμίας (στ. 94κε., 110κε.)
- Πληθώρα επικλήσεων σε διαφορετικούς θεούς: Άρης, Δίας, Αθηνά, Ποσειδών, Απόλλων, Άρτεμις, Αφροδίτη, Ήρα (ισάριθμοι βωμοί ή/και αγάλματα επί σκηνής;)

Α΄ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ : στ. 181-286

ΕΤΕΟΚΛΗΣ - ΧΟΡΟΣ

- Ο Χορός ως βασικός επί σκηνής δραματικός αντίπαλος του Ετεοκλή
- 1^η ρήση Ετεοκλή (στ. 181-202): Βίαιη λεκτική επίθεση στον Χορό και γενικότερα στο γυναικείο φύλο
- Διάλογος Ετεοκλή-Χορού (στ. 203-244): Διαφωνία Ετεοκλή-Χορού για τη χρησιμότητα της «ικεσίας» και την ανάγκη της «πειθαρχίας»
- 2^η ρήση Ετεοκλή (στ. 264-286): Παροτρύνσεις προς τον Χορό να ψάλλει ιερό ελληνικό «παιάνα» (στ. 268-269) – «Τάματα» του Ετεοκλή προς τους θεούς εάν σωθεί η «πόλις» (στ. 271-278)

Α΄ ΣΤΑΣΙΜΟ: στ. 287-374

- Τρία στροφικά ζεύγη και επωδός
 - α. Κυριαρχία φόβου και αγωνίας για την επικείμενη συμφορά – Προσευχή για σωτηρία
 - β. – γ. Προληπτική εικονογράφηση της κυριευμένης πόλης – Ανασύσταση του «γυναικείου» χώρου της οδύνης

Επωδός: Ταυτόχρονη τρίστιχη αναγγελία της εσπευσμένης εισόδου του Αγγέλου Κατασκόπου και του Ετεοκλή από τις δύο αντίθετες εισόδους: εισαγωγή και οπτικοποίηση του σχήματος πρόκλησης /αντι-πρόκλησης

Β΄ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ : στ. 375-719

ΕΤΕΟΚΛΗΣ - ΑΓΓΕΛΟΣ – ΧΟΡΟΣ Ι

- «Σκηνή των ασπίδων» (300 στ.): ο Ετεοκλής ονοματίζει τον Θηβαίο στρατηγό που θα αντιμετωπίσει τον καθένα από τους επιτιθέμενους στρατηγούς, των οποίων περιγράφονται τα εμβλήματα των ασπίδων.
- Συμμετρική διαλογική σύνθεση «επτά δίδυμων ρήσεων» ή «αντιλογικών ζευγών», που χωρίζονται από σύντομες λυρικές παρεκβάσεις του Χορού
- Λεκτική δράση που προοικονομεί την εξωσκηνική πολεμική δράση

Β΄ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ : στ. 375-719

ΕΤΕΟΚΛΗΣ - ΑΓΓΕΛΟΣ - ΧΟΡΟΣ - ΙΙΙ

- **Ετεοκλής: αλληλεξάρτηση ανάμεσα στη μοιραία επιταγή (θεϊκή βούληση, βεβαρημένο προγονικό παρελθόν, κατάρα Οιδίποδα) και την προσωπική βούληση (τύφλωση του νου, πόθος μάχης).**
- **Στ. 677 κ.εξ. μέχρι τέλος του Β΄ Επεισοδίου: Μεταστροφή των ρόλων στη σχέση Ετεοκλή-Χορού → Αλλαγή του ρόλου του Χορού, που υποστηρίζει νηφάλια τις μετριοπαθείς ηθικές και πολιτικές αξίες.**

Εικόνα 2: Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος 1993.
Σκηνοθεσία: Σταύρος Τσακίρης

Εικόνα 3: ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Πάτρας 1994.
Σκηνοθεσία: Νίκος Αρμάος

Εικόνα 4:

Επτά επί Θήβας 2004.

Σκηνοθεσία: Γιώργος Κιμούλης

Β΄ ΣΤΑΣΙΜΟ: στ. 720-791

- **Κομβική θέση ανάμεσα στην απόφαση του Ετεοκλή και την ανακοίνωση του θανάτου των δύο αδελφών**
- **5 στροφικά ζεύγη: αναδρομή στο παρελθόν και τις μακρινές αιτίες που έχουν διαμορφώσει το παρόν και, ταυτόχρονα, κάλυψη μεγάλου χρονικού διαστήματος εξω-σκηνικής δράσης**

Γ΄ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ: στ. 792-821

ΑΓΓΕΛΟΣ – ΧΟΡΟΣ

- Σύντομη και άμεση αναγγελία της σωτηρίας της πόλης (στ. 792-793)
- Ταραγμένη στιχομυθία Χορού-Αγγέλου, όπου γνωστοποιείται συνοπτικά η αλληλοεξόντωση των δύο αδελφών στην έβδομη πύλη.

[Γ΄ ΣΤΑΣΙΜΟ] ή ΕΞΟΔΟΣ: στ. 822-1004

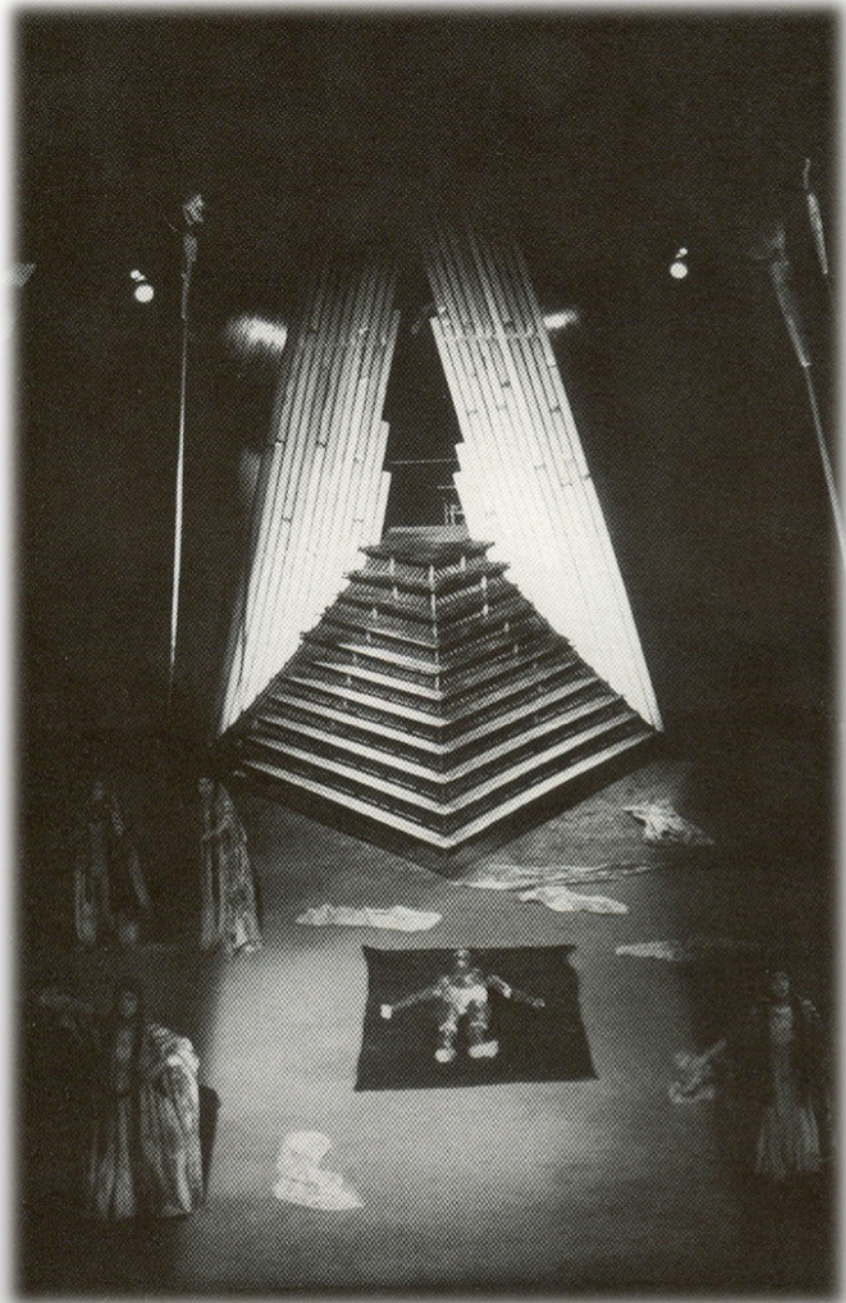
- Αγαλλίαση του Χορού για τη σωτηρία της πόλης
- Θρήνος για το τέλος των δύο «άτεκνων» αδελφών, την εκπλήρωση της κατάρας του Οιδίποδα και τη διαιώνιση των «άπιστων βουλών» του Λαΐου
- Αγωνία για το μέλλον της πόλης (βλ. *Επίγονοι*)
- Στ. 848κε.: Μεταφορά των πτωμάτων του Ετεοκλή και του Πολυνείκη
- [Στ. 861-873: Αναγγελία εισόδου Αντιγόνης και Ισμήνης ή μεταγενέστερη προσθήκη;]
- Στ. 874-1004: κομμός (διαλογικός επιτάφιος θρήνος) από τα δύο ημιχόρια [ή και από την Αντιγόνη και την Ισμήνη εφ' όσον θεωρηθούν γνήσιοι οι στίχοι 861-873]
- Κοινή έξοδος από την ίδια *πάροδο*, με εμβατηριακό αναπαιστικό δίμετρο: Εξίσωση και συνένωση των δύο αδελφών σε μια κοινότητα μοίρας και πράξης – Αποκατάσταση της ισορροπίας στο πλαίσιο μιας ολικής σταδιακής καταστροφής

[Δ'ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ (στ. 1005-1053) και ΕΞΟΔΟΣ (στ. 1054-1084)]: ΕΜΒΟΛΙΜΑ ΜΕΡΗ; ΚΗΡΥΞ - ΑΝΤΙΓΟΝΗ - ΧΟΡΟΣ - [ΙΣΜΗΝΗ]

- Στ. 1005 κε.: Εμφάνιση **Κήρυκος** (και σώματος πολιτών/προεστών;) και απαγόρευση της ταφής του Πολυνείκη
- Στ. 1026-1053: Αντιπαράθεση **Αντιγόνης-Κήρυκα** για το ζήτημα της ταφής
- Στ. 1054-1084: Διάσπαση Χορού σε δύο ημιχόρια που εξέρχονται από διαφορετικές *παρόδους*, θρηνώντας το μεν τον Πολυνείκη, το δε τον Ετεοκλή, με επικεφαλής την **Αντιγόνη** και την **Ισμήνη** αντίστοιχα.
- Μεταγενέστερη παρεμβολή του τμήματος 1005-1084 στα τέλη του 5^{ου} αι. π.Χ.;
- Τα επιχειρήματα υπέρ μιας πιθανής μεταγενέστερης προσθήκης του παραπάνω τμήματος

Λόγοι υπέρ μιας πιθανής μεταγενέστερης προσθήκης του τμήματος στ. 1005-1084

- ✓ Εισαγωγή νέας σύγκρουσης στο τέλος του δράματος: αντιπαράθεση του σταθερού πατρογονικού δικαίου με το μεταβαλλόμενο αστικό δίκαιο της πόλης
- ✓ Εκ νέου διαχωρισμός των δύο νεκρών αδελφών: διαιώνιση του αγεφύρωτου χάσματος
- ✓ Συνήθης η τελική αποκατάσταση της «ισορροπίας» στις τετραλογίες του Αισχύλου (*Δαναΐδες, Ορέστεια, Προμήθεια*)
- ✓ Συνήθης η κοινή έξοδος Χορού και υποκριτών στον Αισχύλο (*Πέρσαι, Ικέτιδες, Ευμενίδες, Προμηθεύς*)
- ✓ Ανάγκη τριών υποκριτών (;) γι' αυτό μόνο το μέρος

Εικόνα 5: Αμφι-θέατρο»,
σκηνοθεσία Σπύρου Ευαγγελάτου, 1995

Ζητήματα δραματικής σύνθεσης I

- Κυριαρχία της αφήγησης (της λεκτικής δράσης) έναντι της μίμησης (της σκηνικής δράσης)
- Επίκεντρο της δράσης: Ετεοκλής (ο πρώτος τραγικός ήρωας, ο πρώτος δραματικός ατομικός «χαρακτήρας»)
- Βασικός επί σκηνής αντίπαλος: ο γυναικείος Χορός
- Ο «απών» Πολυνείκης (που «αποκαθίσταται» στις Φοίνισσες του Ευριπίδη)

Ζητήματα δραματικής σύνθεσης II

- Αντιπαράθεση εκτενών εισαγωγικών μερών και σύντομων τελικών μερών
- Κλιμάκωση της στρατιωτικής σύγκρουσης: κλιμάκωση της «αγωνίας»
- Εσκεμμένη επιβράδυνση της μεταστροφής από την άγνοια στην αναγνώριση: βαθύτερη και πιο επώδυνη η αίσθηση του «μοιραίου»

Ζητήματα δραματικής σύνθεσης III

- Τρεις αγγελικές παρεμβάσεις (συμμετρική διάρθρωση με κυκλική σύνθεση)
- Συμμετρική επίσης διάρθρωση της λεκτικής επταμερούς σύγκρουσης στη «σκηνή των ασπίδων»
- Το ζήτημα των εμβόλιμων τμημάτων και οι επιπτώσεις στη σκηνική αναπαράσταση και την ερμηνευτική αποτίμηση του έργου

Ζητήματα δραματικής σύνθεσης IV

- Ταυτότητα «Χορού Παρθένων»: Καδμείες διαφορετικών ηλικιών (παίδες, παρθένες, μητέρες);
- Πρβλ. την προσφώνηση «τέκνον» στον στ. 686 και αργότερα την προσφώνηση «παῖδες μητέρων τεθραμμέναι» στον στ. 792)
- Χορός αντίστοιχης ηλικιακής (αν και διαφορετικής έμφυλης) σύνθεσης με τον αρχικό όμιλο των Καδμείων πολιτών;

Ζητήματα δραματικής σύνθεσης V

- Σκηνή των ασπίδων: ασυμφωνία χρόνων (αόριστος, παρακείμενος, μέλλον, ενεστώτας)
- «Άχρονος χρόνος», «σύνθετη ακινησία», «σουρρεαλιστικό παρόν», «εικονική πραγματικότητα», «τεχνητό παρόν»: η προκαθορισμένη μοίρα, το παροντικό δίλημμα, το μελλοντικό τέλος

Ζητήματα σκηνικής παρουσίασης I

- Απουσία ενός παγιωμένου σκηνικού οικοδομήματος ή/και απουσία οργανικής ενσωμάτωσής του στην επί σκηνής δράση
- Αποκλειστική χρήση των *παρόδων* = *εισόδων*
- Διαπερατά όρια *σκηνής-ορχήστρας*
- Η δραματική ταυτότητα του «ακροατηρίου» του Ετεοκλή στον Πρόλογο: άρρενες, «κωφοί», διαφορετικής ηλικίας, πολεμιστές
- Το επί σκηνής «ακροατήριο»: Αθηναϊκό κοινό; Ομάδα βοηθητικών προσώπων; Χορός και βοηθητικά πρόσωπα; Μέλη του Χορού με διαφορετική «όψη»; Ανύπαρκτο;

Ζητήματα σκηνικής παρουσίασης II

- Η σπουδαιότητα της όρχησης του Χορού, ειδικά κατά την Πάροδο
- Λειτουργία του εξω-σκηνικού χώρου: «αόρατη», «ακουστική» σκηνογραφία
- Πιθανή ακουστική ενσωμάτωση πολεμικών «θορύβων» στον υπαρκτό σκηνικό χώρο;

- ▣ *Τελέστης ὁ Αἰσχύλου ὀρχηστῆς οὕτως ἦν τεχνίτης ὥστε ἐν τῷ ὀρχεῖσθαι τοὺς Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας φανερὰ ποιῆσαι τὰ πράγματα δι' ὀρχήσεως»*
- ▣ (Αθήναιος 1,22a)

Ζητήματα σκηνικής παρουσίασης III

- Το ζήτημα της σκηνικής παρουσίας ή απουσίας των έξι Θηβαίων στρατηγών στη «σκηνή των ασπίδων»
- Ο επί σκηνής σταδιακός οπλισμός του Ετεοκλή (στ. 675-715)
- Έξοδος: χρήση μίας κοινής εισόδου ή δύο διαφορετικών εισόδων, ανάλογα με την αποδοχή ή όχι του τμήματος μετά το στ. 1004.

Ζητήματα ερμηνευτικά-σημασιολογικά Ι

- Η «τραγικότητα» του Ετεοκλή: Ανάγκη συμβιβασμού δύο όψεων, του ηρωικού βασιλιά (Θηβαΐς) και του καταραμένου αδελφού (Οιδιπόδεια) – Συγκερασμός του υψηλού και του εγκληματικού – Ο ευγενής χαρακτήρας με τη μοιραία ιδιαιτερότητα
- Η «θεολογία»/«ψυχολογία» του δράματος: Αλληλεξάρτηση ανάμεσα στη μοιραία επιταγή και την ατομική βούληση, τη θεϊκή τύφλωση και την προσωπική ευθύνη, τη βαρύτητα του πατρογονικού παρελθόντος (κατάρα, χρησμός, όνειρο) και την προσωπική επιλογή

Ζητήματα ερμηνευτικά-σημασιολογικά II

- Αντιπαραβολή του ψύχραιμου, συνετού ηγέτη και του πανικόβλητου όχλου, που εξελίσσεται σε σύγκρουση αντρικής και γυναικείας φύσης, πόλεως και οίκου, πολεμικής ευψυχίας και φιλειρηνικής μετριοπάθειας, αυτοχθονίας και φυσικής μητρότητας
- Έξοδος: Ένωση των δύο νεκρών αδελφών σε μια φρικτή κοινότητα μοίρας και πράξης (μέχρι το στ. 1004) ή διαιώνιση του αδιέξοδου ασυμβίβαστου (στ. 1005 κ.εξ.);

Ζητήματα ερμηνευτικά-σημασιολογικά III

- Η απάλειψη των λέξεων «Θήβαι», «Θηβαίοι» από το κείμενο των *Επτά επί Θήβας*:
- Αναγωγή στο μυθικό παρελθόν και απομάκρυνση από το ιστορικό παρόν;
- Έμφαση στο ιδεώδες της αυτοχθονίας των Θηβαίων μέσω της χρήσης του όρου Καδμείοι (=Σπαρτοί);

Οι «Έλληνες» Καδμείοι vs οι «βάρβαροι» Αργείοι

- ❖ «Ἑλλάδος φθόγγον » (στ. 72-73)
- ❖ «ἕτεροφώνῳ στρατῶ» (Χορός, στ. 170)
- ❖ «ἑλληνικὸν νόμισμα» ο παιάνας (Ετ. στ. 269)
- ❖ «βαρβαρικός» τρόπος εξοπλισμού των αλόγων (Άγγ. στ. 463)
- ❖ «κύματι ἄλλοδαπῶ» (Χορός στ. 1076)

Ζητήματα ερμηνευτικά-σημασιολογικά IV

Οι «Έλληνες» Καδμείοι vs οι «βάρβαροι» Αργείοι

- Σαφέστερη δραματουργικά διάκριση των δύο αντιπάλων μερών;
- Έντονες διαλεκτικές και πολιτισμικές διαφορές μεταξύ των δύο πόλεων, τουλάχιστον στους προϊστορικούς χρόνους;
- Συναισθηματικής τάξεως «πόλωση»;
- Ειρωνική γλωσσική επιλογή (από μέρους του συγγραφέα), εφόσον πρόκειται για δύο ελληνικές πόλεις;
- Εξίσωση των Αργείων με τους βάρβαρους Πέρσες και των Θηβαίων με τους παν-Έλληνες;
- Εσκεμμένη ρευστότητα στη διάκριση μεταξύ «αυτού» και «ετέρου», «Έλληνα» και «βαρβάρου»;
- «Θήβα», «Θήβη» ή «Θήβαι» στην *Οδύσσεια*: 1) η επτάπυλη Θήβα της Βοιωτίας, 2) η εκατοντάπυλη Θήβα της Αιγύπτου, 3) η Θήβα της Ασίας, πόλη εγγύς της Τροίας

Ζητήματα ερμηνευτικά-σημασιολογικά V

- «Δράμα Άρεος μεστόν» ή «αντιπολεμικό» δράμα;
- Ο εμφύλιος πόλεμος ως «ηθικό» γεγονός με ανθρωπολογικές, καθολικές προεκτάσεις
- Μάντης Αμφιάραος: Η πεμπτουσία της φωτισμένης, νηφάλιας, φιλειρηνικής μειοψηφίας

Ζητήματα ερμηνευτικά-σημασιολογικά VI

Ιστορικό πλαίσιο

- Στον απόηχο των Περσικών Πολέμων - «Μηδισμός» της Θήβας
- Ανταγωνισμός Θήβας-Άργους ήδη από τη μυκηναϊκή εποχή
- Σχέσεις Αθήνας με Θήβα: υπό τον ζυγό της Αθήνας για δέκα χρόνια μετά τη μάχη των Πλαταιών (479) και σύμμαχος της Σπάρτης στο εξής
- Σχέσεις Αθήνας με Άργος: σταθερά σύμμαχες πόλεις

Ζητήματα ερμηνευτικά-σημασιολογικά VII

Ιστορικό πλαίσιο

- «Εσωτερικές» διαμάχες στην Αθήνα (Πολυνείκης = ο εξοστρακισμένος το 471 π.Χ. Θεμιστοκλής; Ετεοκλής = ο ανερχόμενος Περικλής; Αμφιάραος = Αριστείδης;)
- Ηγεμονικά-ιμπεριαλιστικά φαινόμενα της εποχής: πάταξη της αποστασίας της Νάξου από τους Αθηναίους (469 π.Χ.), κατασκαφή της Πίσας από τους Ηλείους (464 π.Χ.), καθυπόταξη των Μυκηνών από το Άργος (περ. 468 π.Χ.), από το 479 μέχρι το 469 περίπου η Θήβα υπό την ηγεμονία της Αθήνας.

Ζητήματα ερμηνευτικά-σημασιολογικά VIII

- Η Θήβα ως ιδιαίτερη εννοιολογική κατηγορία («κοινός τόπος» κυριολεκτικά και μεταφορικά) στο τραγικό θέατρο: τόπος εγκλεισμού και φυλάκισης, αυτοχθονίας και υπερανδρισμού, κλειστής και αδιέξοδης αυτοαναφορικότητας (αιμομιξία, πατροκτονία, αδελφοκτονία)
- Η Θήβα ως αρνητικό, αντεστραμμένο πρότυπο ή ως σκοτεινή, «άλλη» πλευρά της Αθήνας;
- Το Άργος ως το θεατρικό «ανάλογο», alter ego της Αθήνας;

Σχέση με άλλες σωζόμενες τραγωδίες

- *Πέρσαι και Επτά επί Θήβας*: «πολεμικά» δράματα Αισχύλου
- *Πέρσαι, Επτά επί Θήβας, Ικέτιδες*: απουσία σκηνικού οικοδομήματος ή/και μη-οργανική ένταξή του ως οικήματος στη δράση
- *Επτά επί Θήβας, Αντιγόνη, Οιδίπους επί Κολωνώ, Φοίνισσαι, Ικέτιδες* (Ευριπίδη) : κεντρικό το θέμα της «ταφής»

Επτά επί Θήβας - Φοίνισσαι

- **Κοινό θέμα**
- **Κοινή παρουσία Ετεοκλή**
- **Πλούσια σκηνική και εξωσκηνική δράση**
- **Διαφορετική σύνθεση σε δραματικά πρόσωπα (Ιοκάστη, Οιδίπους, Τειρεσίας, Κρέων, Μενοικεύς, Αντιγόνη, Παιδαγωγός, Πολυνείκης)**
- **Προβολή της οπτικής του Πολυνείκη**
- **Ίδιοι στρατηγοί (πλην Ετέοκλου/Αδράστου), διαφορετικές ασπίδες (πλην Αμφιάραου), διαφορετική κατανομή στις επτά πύλες**
- **Διαφορετική ταυτότητα του Χορού**
- **Διαφορετικές εστιάσεις (στην Ιοκάστη, στην Αντιγόνη, στον Οιδίποδα)**

Οι τραγωδίες του θηβαϊκού κύκλου κατά χρονολογική σειρά πρώτης διδασκαλίας

Επτά επί Θήβας
(467 π.Χ.)

Αντιγόνη
(περ. 443 - 441 π.Χ.)

Οιδίπους Τύραννος
(429-425 π.Χ.;)

Ικέτιδες
(423-421 π.Χ.;)

Φοίνισσαι
(411-409 π.Χ.;)

Οιδίπους επί Κολωνώ
(401 π.Χ.)

Βάκχαι (403 π.Χ.;)

Οι τραγωδίες του θηβαϊκού κύκλου κατά χρονολογική σειρά εξέλιξης των μυθικών γεγονότων

Βάκχαι (403 π.Χ.)

Οιδίπους Τύραννος
(429-425 π.Χ.)

Επτά επί Θήβας
(467 π.Χ.)

Φοίνισσαι
(411-409 π.Χ.)

*Οιδίπους επί
Κολωνώ* (401 π.Χ.)

Αντιγόνη (442 π.Χ.)

Ικέτιδες
(423-421 π.Χ.)

Τέλος Ενότητας

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «**Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση**» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστημίων Αθηνών,
Αικατερίνη (Καίτη) Διαμαντάκου 2015.

«Το θέατρο της Αρχαιότητας Α΄: Αισχύλος. **Επτά επί Θήβας: Πόλεμος
μεταξύ αδελφών-εχθρών**». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2015. Διαθέσιμο από
τη δικτυακή διεύθυνση:

<http://opencourses.uoa.gr/courses/THEATRE102>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (1/2)

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:

Εικόνες/Σχήματα/Διαγράμματα/Φωτογραφίες

Εικόνα 1: *Επτά επί Θήβας*, «Εθνικό Θέατρο», 1968, σκηνοθεσία: Αλέξης Σολομός. Αρχείο του Εθνικού Θεάτρου – Οπτικοακουστικό υλικό, © Εθνικό Θέατρο 2008-2011, <http://www.nt-archive.gr/viewfiles1.aspx?playID=762&photoID=8927>

Εικόνα 2: *Επτά επί Θήβας*, Κ.Θ.Β.Ε., 1993, σκηνοθεσία: Σταύρος Τσακίρης. Στο Σ. Γώγος, Κ. Γεωργουσόπουλος, Ομάδα Θεατρολόγων, *Επίδαυρος. Το αρχαίο θέατρο, οι παραστάσεις*, Αθήνα, 2002, σελ. 403.

Εικόνα 3: *Επτά επί Θήβας*, 1994, ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Πάτρας, σκηνοθεσία: Νίκος Αρμάος. Στο Γ. Ανδρεάδης (επιμ.), *Στα ίχνη του Διονύσου. Παραστάσεις αρχαίας τραγωδίας στην Ελλάδα 1867-2000*, Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2005, σελ. 195.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (2/2)

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:

Εικόνες/Σχήματα/Διαγράμματα/Φωτογραφίες

Εικόνα 4: *Επτά επί Θήβας*, 2004, σκηνοθεσία: Γιώργος Κιμούλης. Φωτογραφία από την εφημερίδα *Το Βήμα*, 1-8-2004: <http://www.tovima.gr/culture/article/?aid=160301>

Εικόνα 5: *Επτά επί Θήβας*, «Αμφι-Θέατρο», 1995, σκηνοθεσία: Σπύρος Ευαγγελάτος. Στο Γ. Ανδρεάδης (επιμ.), *Στα ίχνη του Διονύσου. Παραστάσεις αρχαίας τραγωδίας στην Ελλάδα 1867-2000*, Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2005, σελ. 198.